

ศาสนาเป็นที่พึ่ง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ธรรมดาวันปกติคนไม่มากอย่างนี้หรือ มันมีแต่วันเสาร์-อาทิตย์ พอดีวันนี้วันพระไง วันพระตรงเสาร์-อาทิตย์หยุดยาว วันนักขัตฤกษ์ คิดถึงพระใจ หัวใจมันแปลกนะ เราคิดถึงเวลาอยากหาคุณงามความดีนี่อยากมาก คนอยากได้บุญอยากได้กุศล อยากได้ที่พักพิงใจ แต่! แต่เวลาสายเลือดไปบวชก็อยากจะให้ออกมา

ความหวังพึ่ง เห็นใหม่ เขาหวังพึ่งอย่างนั้น หวังพึ่งที่ว่าออกมาแล้วได้พึ่งพาอาศัยกันตอนแก่ตอนเฒ่าหนึ่ง แล้วได้พึ่งพาอาศัยกันตอนความเป็นอยู่หนึ่ง แต่ไอนั้นมันเป็นความพึ่งพาอาศัยในทางวัตถุ แต่พึ่งพาอาศัยกันทางหัวใจ เพราะคนเรามีปากนะ มีปากกับมีหัวใจ กิน ๒ อย่าง ปากนี่กินอาหารเป็นอาหาร ร่างกายนี้ต้องการอาหาร หัวใจต้องการบุญเป็นอาหาร ต้องการอารมณ์เป็นอาหาร

บุญมันก็เกิดอารมณ์ บุญใหม่ๆ เป็นเหมือนอารมณ์ เราสละทานออกไปมันเป็นอารมณ์เข้ามา มันต้องการให้เป็นอาหาร ใจต้องการบุญเป็นอาหาร ปากต้องการวัตถุ อาหารนี้เป็นอาหาร ฉะนั้น เรามองกันแต่อาหาร หวังพึ่งกันแต่ช่วยกันด้วยปัจจัย ๔ แต่ไม่ได้หวังพึ่งกันด้วยหัวใจเลย หัวใจความหวังพึ่ง เห็นใหม่ คิดถึงบุญ

ถ้าคิดถึงลูกที่เป็นพระ คิดถึงพระทุกวันนี้ได้บุญมากนะ คิดถึงพระพุทธรเจ้า คิดถึงพุทโชนี่ จะเกิดเลย คิดถึงพุทโชนี่ พอเรานึกถึงพุทโชนะพระพุทธรเจ้าอยู่ที่ใจ นึกถึงพุทโชนี่ นึกถึงพระ นึกถึงพระนิกขึ้นมาอาหารได้กิน แต่นึกถึงก็ห้วง เพราะอะไร? ห้วงเพราะหัวใจยังมีกิเลสอยู่ ใจความมีกิเลสอยู่ กิเลสพาคิด ต้องคิดว่าออกมาอยู่ด้วยกัน ความอภัยอาวรณ์ ความต้องอยู่ด้วยกัน เวลาไปไหนเราเหงาไหม? เราว่าเหงาไหม?

อันนี้มันเป็นความว่าแห้วณะที่ว่าเราคิดนะ แต่ถึงเวลาจนตรอกต้องสละชีวิตนี้ไป แต่ละคนต้องจากกันไป ใครจะช่วยเหลือใคร? ถึงเวลาจากจริงๆ อาลัยอาวรณ์ขนาดไหนมันก็ต้องจาก แต่ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ ความอาลัยอาวรณ์อันนี้มันเป็นอาลัยอาวรณ์ แต่เรายังมีโอกาสสามารถแก้ไขได้ไง การอาลัยอาวรณ์นี้มันเป็นกิเลสอันหนึ่ง เห็นไหม ความอาลัยอาวรณ์ ความอยากคลุกคลี พระพุทธเจ้าถึงสอนมูมกลับมาจากโลก ทวนกระแสไง

เวลาประพฤติกฎปฏิบัติต้องเข้าป่า ต้องอยู่ในที่สงัด ต้องอยู่ในที่ควรแก่การงาน ให้ไปเที่ยวป่าช้า ให้ไปอยู่ที่โคนไม้ พอไปอยู่ที่โคนไม้ อยู่ในกลางคืน อยู่ในความมืดมันจะเสียวสันหลัง มันกลัวงู กลัวในความมืด กลัวในการวิตก วิจารณ์ เราคิดหลอกตัวเอง เห็นไหม นี่อารมณ์ที่เกิดขึ้น ถึงว่าบุญก็เหมือนอารมณ์

บุญเป็นอารมณ์จริงๆ นะ เป็นความคิดก่อน เจตนาไง เจตนา แต่ทำแล้วสิ ทำแล้วไม่เป็นอารมณ์ ทำแล้วเป็นทิพย์ เป็นของเราโดยจริงเลยนะ แต่ที่ว่าเป็นอารมณ์ที่แรก แต่พอทำออกไปแล้ว เราสละออกไปแล้วเป็นของเราทั้งหมดเลย พระพุทธเจ้าเสด็จไปไหนก็แล้วแต่ คนไปทำบุญมหาศาลเลย จนคนเข้าใจผิดใจ ว่าพระพุทธเจ้าเป็นพระพุทธเจ้าแล้วเขาถึงมาทำบุญมาก

พระพุทธเจ้าบอก “ไม่ใช่หรือก เป็นเพราะเราเคยให้ทาน เราเคยให้ทานไว้ เราให้เขาไว้ทั้งหมดเลย แล้วทานนั้นไปหนุนมาจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า” เห็นไหม เกิดจากทานอันนั้นด้วย แล้วทานอันนั้นหนุนให้เป็นพระพุทธเจ้าก่อนไง พอท่านเป็นพระพุทธเจ้า ท่านตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ท่านมีความสุขมากเพราะท่านพ้นจากกิเลส

อันนั้นให้ผลกับความสุขของท่านก่อน แต่ที่เขามาถวายของกับท่าน เพราะเขาเข้าใจว่าเป็นพระพุทธเจ้าเขาอยากถวาย แต่เหตุเพราะว่าท่านทำทานไว้ไง ถึงให้เป็นพระพุทธเจ้าก่อน เพราะท่านทำไว้ต่างหาก ถึงบอกว่าเราทำบุญกุศลออกไปเป็นของเรากลับมาทั้งหมด แต่จะให้ผลตอนไหน? เนื่องาบุญ กาลเทศะ กาลเวลาที่มันจะเป็นไป นี่กาลเวลาที่จะเป็นไป มันยังไม่เป็นไป เราไปหวังเรียกร้องก่อน พระพุทธเจ้าปรารถนาพุทธภูมิ แต่ถ้ายังไม่ถึงเวลา

ดูอย่างเช่นครูบาอาจารย์เรา อย่างหลวงปู่มั่นก็ปรารถนาพุทธภูมิ ทำไมมากลับล่ะ? ยังไม่ถึงเวลามากลับไง พอกลับมาที่มาตรัสรู้ก่อน บุญกุศลนี้ก็เหมือนกัน มันยังไม่ถึงเวลา เห็นไหม ยังไม่ถึงเวลาเป็นไป เราไปเรียกร้อง เราไปชวนขาย มันก็เหมือนกับเราไปเรียกร้องให้มะม่วงออกผลทั้งที่มันยังต้นเล็กๆ อยู่ นี่ถึงว่าทำไมทำบุญแล้วยังไม่ได้บุญไง

เราว่า เอ๊ะ ทำไมเราทำบุญกันมาก ทำบุญกันมาก แล้วเราทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องไว้ละ? แล้วกาลเวลา อย่างเช่น ตอนนีใครว่าทำบุญมากขนาดไหนก็แล้วแต่ อยู่ในเมืองไทยเศรษฐกิจตกอย่างนี้ทุกคนรับหมดเลย แล้วคนที่ทำบุญไว้ต้องอยู่ในเหตุการณ์ที่ดีกว่านี้สิ ทำไมอยู่ในเหตุการณ์เดียวกัน เห็นไหม กาลัง กาลัง กาลเราเกิดพบพระพุทธเจ้า เกิดสมัยที่ศาสนารุ่งเรือง เกิดในสมัยที่ศาสนากำลังอับเฉา นี่กาล โอกาสใด เกิดในประเทศอันสมควร

นี่วันพระ วันพระอยากได้บุญกุศล เราถึงว่าวันพระด้วย วันเกิดด้วยยิ่งยอดใหญ่เลย เพราะเกิดหนึ่งเกิด การเกิดนี้เป็นมนุษย์สมบัติ มนุษย์สมบัติเป็นอริยทรัพย์ เพราะเกิดเป็นมนุษย์ แล้วถึงมีโอกาสได้พบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนนะ สอนตั้งแต่ทาน สอนเรื่องศีล เรื่องไม่เบียดเบียนกัน สอนไม่เบียดเบียนกันแล้วทำไม? ไม่เบียดเบียนกันแล้วอยู่เฉยๆ หรือ? ไม่เบียดเบียน มีศีล ๕ มีศีล ๒๒๗ เราอยู่เฉยๆ ก็เหมือนนอนไม้สิ

สอนเรื่องทาน เรื่องการให้ เรื่องการสละ เรื่องมีศีล เรื่องขอบเขตของเรา แล้วเรื่องวิปัสสนาใจ ทาน ศีล ภาวนา ต้องมีภาวนาก่อน มีศีลแล้วไม่ใช่สำเร็จนะ มีศีลแล้วเป็นคนดีหรือ? มีศีลแล้วก็เป็นคนที่วางเฉย ไม่ยุ่งกับใคร ขอบเขตของศีลคือว่าไม่ไปยุ่งกับใคร ไม่ไปเบียดเบียน แม้แต่เจตนา แล้วก็ภาวนา ภาวนาคือไม่ฆ่าสัตว์ ต้องเมตตาสัตว์

ไม่ฆ่าสัตว์ เห็นไหม ไม่ฆ่าสัตว์เฉยๆ ก็ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ผิดศีล แต่ไม่ฆ่าสัตว์แล้วสัตว์ละ? เมตตาสัตว์ทำอย่างไร? มีศีลแล้วมีกรรมใจ ต้องสร้างบุญกุศลขึ้นมา มีทาน มีศีล มีภาวนา นี่ศาสนาสอนอย่างนั้นเลย มีศีล มีทาน มีภาวนา ภาวนาคือขึ้นมาเพื่อให้จิตใจของเราเข้าใจ

“ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน”

ตนเป็นที่พึ่งของตนไม่ได้ ตนทุกข์ร้อน ตนอยู่ในบ้าน อยู่ในห้องนอน อยู่ในกองสมบัติ อยู่ในกองเพชร นิล จินดา ตนก็ร้อน ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนเข้าใจ ตนภาวนาจนหัวใจนั้นสิ้นไป จากกิเลส เห็นไหม หรือว่าไม่ต้องสิ้นไปจากกิเลส เป็นคนดีขึ้นมา นี้ อยู่บนกองทอง อยู่บนกองเพชร นี่เพชร นิล จินดา นั้นเป็นประโยชน์ทั้งหมดเลย เพราะคนดีใช้ประโยชน์นั้น คนดีแล้วถึงจะเป็นประโยชน์

ถ้าเราเป็นคนที่ไม่ดี เพชร นิล จินดา ก็กองเก่า ถ้าเราร้อน เพชร นิล จินดา ทำให้เราวิตกกังวลในการเก็บรักษา ในการใช้ไปซื้อของที่ผิดกฎหมาย ซื้อของที่ทำให้เราเสียคน มาเชือด

ของตัวเอง เห็นไหม เพชร นิล จินดา นั้นทำให้เราเสียไป แต่ถ้าคนเป็นที่พึ่งแห่งตนแล้วนะ เพชร นิล จินดา นั้นเราใช้เป็นประโยชน์ ใช้เพื่อจรรโลงสังคม ใช้เพื่อประโยชน์เรา เพื่อประโยชน์กับผู้อื่น ประโยชน์ของทั้งหมด ใช้ทำสร้างบุญสร้างกุศลต่างหาก

เพชร นิล จินดา กองเดียวกัน แต่คนเป็นที่พึ่งแห่งตนแล้ว เพชร นิล จินดา นั้นเป็นทางบวกหมด คนไม่เป็นที่พึ่งแห่งตน เพชร นิล จินดา เป็นทางลบหมด นี่คนเป็นที่พึ่งแห่งตนไปถึงต้องทำใจ ภาวนาเพื่อตนไง แต่ถ้ายังไม่ทำ ภาวนาเพื่อตนไม่ได้ก็อาศัยครูบาอาจารย์ เห็นไหม ถึงต้องอาศัยพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าบอกเลย

“คบพระพุทธเจ้าอันดับหนึ่ง”

เวลาว่าเด็กเสียเพราะคบเพื่อนเสีย คบเพื่อนเสียไง เราคบใคร? พระพุทธเจ้าชี้ทางสว่างไปจากเด็กๆ มา เด็กๆ เมตตาสงสาร เอาเด็กเข้ามาในศาสนา ให้เข้ามาอยู่ใกล้กับหมู่เด็กก่อน เห็นไหม แล้วสอนในการสละออก ให้รักษาศีล อย่ารังแกกัน อย่าลักขงกัน อย่าโกหกกัน แล้วก็พอเข้ามาใกล้เข้ามาอีก พอถึงภาวนาเป็นขึ้นมาสิ ภาวนาเป็นขึ้นมา ยิ่งตนพึ่งตนได้แล้ว เราเป็นที่พึ่งของเราได้ จะเป็นที่พึ่งเขาหมด

แม้แต่พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งตนเองได้แล้วมีความสุขมาก เพราะกิเลสดับ ทุกข์เพราะกิเลส พอกิเลสดับออกจากหัวใจทั้งหมด ชีวิตนี้ยังมีอยู่ เห็นไหม อาสเวหิ อาสวะในจิตสิ้นไป แต่จิตนั้นยังมีอยู่ จิตนั้นเป็นจิตที่นิพพาน จิตนิพพานนั้นเป็นที่พึ่งแห่งตน เสวยวิมุตติสุข

ฟังสิ! วิมุตติสุข ไม่ใช่สุขธรรมดาณะ เป็นสุขที่เป็นวิมุตติ สุขที่ในโลกนี้ไม่มี ในโลกนี้ใครจะหาที่ไหนไม่มี ในสามโลกธาตุไม่มี ในเทวดาไม่มี ในพรหมไม่มี มีแต่ขั้นของพระพุทธเจ้าที่สำเร็จแล้ว กับลูกศิษย์สาวกที่สำเร็จแล้วเท่านั้น นั่นนะสุขอย่างนั้นแล้วเป็นที่พึ่ง เสวยวิมุตติสุขมีความสุขแล้วถึงพ่อแม่เราไง คนเป็นที่พึ่งแห่งตนแล้วถึงมาบอก ชักนำพวกเราให้ขึ้นไปไง คนที่พ้นไปแล้ว คนที่รู้จักช่องทางแล้ว คนที่ผ่านแล้ว ถึงจะมาชักจูงพวกเราไป พวกเราไป แล้วถ้าพวกเราไม่เอา พวกเรามานะทีจู้ ถือว่าความเห็นของเราถูกต้องไง

ความเห็นของเรา เราพึ่งเราไม่ได้ เราพึ่งเราไม่ได้ แล้วเราก็อ่าเราเก่งไง เห็นไหม คนตาบอดคลำข้างมันจะว่าข้างเป็นทุกอย่างที่มันทำได้ ความคิดที่มันเกิดขึ้น ตาใสๆ ลืมตาใสๆ อยู่นี้ แต่ความคิดมันปิดบังหัวใจมีหมดเลย แล้วมันคิดว่าเราถูกต้อง เราคิดตามความเห็นของเรา นี่

กิเลสเวลามันพาคิด กิเลสคือในหัวใจเรา กิเลสในหัวใจเรามันใสออกไปแล้ว มันยึดมั่นในความคิดของเรา

ฉะนั้น ถ้ามีศีลแล้วมันก็ขอบเขตเฉยๆ แต่มันไม่สามารถยับยั้งตัวนี้ได้ไง ต้องมีสมาธิ พอมีสมาธิ พยายามทำใจให้สงบ พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธ เห็นไหม ที่ว่าเป็นอารมณ์ๆ บุญเป็นอารมณ์เห็นไหม คิดถึงพุทฺโธพระพุทฺธเจ้าเกิด พระพุทฺธเจ้าอยู่ที่ใจ แต่เป็นในนามของพระพุทฺธเจ้า พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธจนจิตมันสงบ กิเลสมันยุบขอบตัวลง

คำว่า “จิตสงบ” กิเลสต้องยุบขอบตัวลงเด็ดขาด ถ้าไม่เด็ดขาดมันต้องเป็นความฟุ้งซ่านมันตรงข้ามกับความสงบ ตรงข้ามกับสมาธิใจ ถ้าจิตนี้เป็นความสงบ จิตนี้เป็นสมาธิ กิเลสมันต้องเบาบางลง ถ้าไม่เบาบางลงมันเป็นสมาธิไม่ได้ เพราะกิเลสมันตัวความฟุ้งซ่าน กิเลสมันตัวยุบหายไป ถ้าจิตมันสงบลง กิเลสมันยุบขอบลง ให้เรามีโอกาสหายใจใจ ใจอย่างเช่นเราอยู่กลางแดด ร้อนแสนร้อน ทำงานเหนื่อยแสนเหนื่อย ไม่มีโอกาสพักเลย แล้วได้พักนี่คิดดูดีต่างกันไหม?

จิตนี้ฟุ้งซ่าน จิตนี้ทวิจิต จิตนี้หาแต่ยาพิษใส่ตัว แล้วจิตนี้ได้ค้ำกั้นน้ำ จิตนี้ได้พักเครื่องยนต์ติดมาทั้งวันไม่เคยดับเครื่องเลย วันนี้ได้ดับเครื่อง ความสงบของจิต คุณิ พังสิ! แค่ กิเลสยุบขอบตัวลงนะ กิเลสยุบขอบตัวลงเท่านั้น ไม่ใช่ชำระกิเลส ยังมีความสุขขนาดนี้ นี่ถึงจะพุทฺโธ สมาธิธรรม

“ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต”

เห็นสมาธิใจ ใจนี้เห็นสมาธิ ใจนี้เห็นเงาของพระพุทฺธเจ้า เราพิจารณาจนก้าวเดินขึ้นฝั่งนั่นล่ะ เราถึงว่าเกาะแขนพระพุทฺธเจ้า ถึงเกาะจนไปเห็นความเป็นจริง ที่ธรรมะพระพุทฺธเจ้าถึงว่าวิมุตติเห็น สวากเห็น เห็นเหมือนกันหมด ถึงว่าผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต เพราะมันเป็นพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ รัตนตรัยเกิดที่ใจใจ ใจนี้เท่านั้นถึงจะรับภษณะรัตนตรัยได้

ใจของมนุษย์ ใจของมนุษย์ส่วนใหญ่จะ ใจของเทวดา ใจของพรหมนั้นอยู่ที่พระพุทฺธเจ้าเป็นผู้สั่งสอน สั่งสอนถ้าเข้าใจ ถ้าอยากมีวาสนาเป็นไปได้ เพราะในสมัยพุทฺธกาล เห็นไหม พระพุทฺธเจ้าเทศนาว่าการแต่ละทีมนุษย์นี้สำเร็จมากมายเลย เทวดาสำเร็จเป็นหมื่นๆ เป็น โกฏิๆ แต่สมัยปัจจุบันธรรมดา สมัยปัจจุบันใจ เวลาพระอาทิตย์ขึ้น เห็นไหม ตอนเช้า นี่แหม.. สว่าง มีความสุข เพราะแดดมันยังอ่อน เราชอบ เวลามาถึงกลางวันแดดมันร้อน แล้วพระอาทิตย์ก็ตก

พระอาทิตย์ขึ้นใน พระพุทธเจ้าขึ้น พระพุทธเจ้าขึ้นมาใน โอโฮ มันมี กาลเวลานั้น กาลเวลาเข้าทุกคนจะมีความสุข เพราะมันเริ่มเย็น พอเรากิ่งพุทธกาล เห็นใหม่ พระอาทิตย์อยู่ กลางหัวแล้ว แล้วก็ ๕,๐๐๐ ปี พระอาทิตย์ก็ตกแล้ว นี่ถึงว่าเป็นกาลใน กาลของเราเกิดช่วงไหน แต่ก็ยังเป็นบุญกุศลที่เราเกิดพบพุทธศาสนา เกิดถึงกิ่งพุทธกาลที่ว่าแดดกลางหัวนะยังสว่างไสว ไปหมด แต่มันอยู่ในความร้อนใน

เพราะคุณ คุณที่เราเข้าไปศึกษาในธรรมะ แล้วเราไว้ใจในธรรมะได้ขนาดไหน? ตัว ธรรมะว่าไม่เสื่อมเด็ดขาด ธรรมะนี้ไม่มีวันเสื่อม เพราะว่าต่อไป ๕,๐๐๐ ปีเสร็จแล้วไปแล้ว พระ ศรียเมตไตรยก็ยังคงตรัสรู้ธรรมต่อไป ธรรมไม่มีวันเสื่อม พระพุทธเจ้ายังเกิดต่อๆ ไป อาจารย์ บอกพระพุทธเจ้าเป็นเหมือนเม็ดหิน เม็ดทราย เกิดมาอย่างต่ำแล้ว ๕ องค์ ภัทกัณฑ์ ๕ องค์ เห็น ใหม่ ยังมาเกิดอีกๆ ธรรมะไม่มีวันเสื่อม มันต้องทำคู่กับโลก น้ำคู่กับไฟตลอดไป

นี่เรามาช่วงนี้ใน ต้องไปให้พ้นเลยนะ ไม่ใช่ปล่อยให้ชีวิตให้ไหลไปตามน้ำอีก ปล่อยให้ ชีวิตไหลไปตามกิเลส ตายไป ตายเกิดๆ ถึงเจอตรงนี้ อยากรู้ก็เกาะกิ่งใดกิ่งหนึ่งเอาชีวิตไว้ก่อน แล้วให้เกิดขึ้นไปเรื่อยๆ จนกว่าเราจะพ้นออกไปจากกิเลสถ้าเป็นไปได้ แต่เป็นไปได้ ทุกดวงจิตใน อาจารย์สอนว่ามีลมหายใจเข้าและลมหายใจออกยังภาวนาได้ ชีวิตมีความรู้สึกอยู่ยังทำได้ ยังทำ ได้ตลอดไปจนกว่าจะทอดธุระใน

การทอดธุระอันนี้มันเป็นเพราะว่าเราทอดธุระเราเอง เราทำเราเอง เราไม่รู้เอง เราเข้าใจ ผิดใจ เข้าใจว่าสิ่งอื่นดีกว่าธรรมะใน สิ่งอื่นดีกว่าใน อารมณ์ความรู้สึกดีกว่าใน ความยึดมั่นถือมั่น ดีกว่าใน ดีกว่าธรรมใน ไปมองไม่เห็นธรรม ของมองไม่เห็น ไม่เคยเห็นน้ำเลย เห็นแต่ผักตบชวา เข้าใจว่าผักตบชวานั้นเป็นน้ำได้อย่างไร?

น้ำเวลาดื่มกินเข้าไป เห็นใหม่ มันชำระร่างกาย เย็นสบายหนึ่ง มันไม่เป็นสารพิษใน ตัวเองหนึ่ง ผักตบชวากินเข้าไปลิ้มมันมีแต่ความเป็นพิษทั้งนั้น แต่เราเห็นผักตบชวาแล้วเราก็ เข้าใจว่าเป็นธรรมใน ถึงว่าเราไม่เคยเห็นธรรม เราไม่เข้าใจธรรม แล้วเราจะไปคิดว่าความเข้าใจ นั้นถูกต้อง มันจะทำให้เราไขว้เขวไป เห็นใหม่ ถึงบอกว่าเพราะเราทำเอง

ศาสนาไม่ทำร้ายใคร ความจริงเป็นของเยี่ยมประเสริฐ แต่กิเลสมันทำร้ายตัวเราเอง กิเลส ในหัวใจทำร้ายเรา แล้วเราไม่รู้ เราเชื่อกิเลสใน ถึงต้องชำระกิเลสใน นี่กิเลสมันให้ผลร้ายขนาด นั้นนะ